

‘Hoe is het met Iveta? Gaat ze al bijna dood?’

Het is Pavel, de buurjongen. Hij knippert met zijn ogen, te vaak en te overdreven, alsof hij steeds foto’s van zijn omgeving maakt. Er zit geen rem op, weet Jaroslav inmiddels. Dat maakt zijn onbesuisde vragen iets makkelijker te verdragen.

‘Goedenavond, Pavel. Mooie sloffen.’

‘Berenklauwen. Grizzly. Dat staat erin. Heb ik van mama gehad. Werksloffen.’

‘Handig. Was je op zolder bezig?’

‘Ik heb een schietstoel gekocht.’

Pavel wiegt heen en weer met zijn bovenlijf, afwachtend, kwispelend haast. De rits van zijn parse ski-jack gaat omlaag, omhoog, omlaag, omhoog, zzzip, zzzip.

‘Een schietstoel?’

‘Ik heb het helemaal uitgemeten. Het kan. Ik ben er nu mee bezig. Top secret. Dat is Amerikaans. Staat op alle geheime documenten. Mama mag er niks van weten. Hij komt uit een MiG-29. Dat staat er niet op, maar ik zag het meteen. Hij kwam in delen. Ik heb steeds een stuk naar boven gebracht. Toen Iveta in het ziekenhuis lag. Ik mocht u niet storen, zei mama. Maar nu is het zover. Heeft u weleens zoiets in elkaar gezet, ingenieur Formánek?’

‘Moet je niet naar bed, Pavel?’

‘De assemblage is niet het moeilijkst. Assemblage? Spreek ik het goed uit zo? Dat is toch een woord?’

‘Ja, dat is een woord: assemblage, montage, iets in elkaar zetten.’

‘Weet u wat het moeilijkst is?’

‘Nou?’

‘Het kiezen van het juiste kosmische pad. De positionering en de baan. Alle banen leiden naar de Geestenzon, maar welke zal Iveta kiezen?’

Weer proeft Pavel iedere klinker van haar naam, als ware het een onbekend gerecht. Hij vindt het een eer dat hij de buurvrouw bij haar voornaam mag noemen. Inmiddels weet hij ook alles over Iveta’s kanker: waarom deze vorm zo dodelijk is, dat ze naar Praag zijn verhuisd

zodat ze de beste medische zorg krijgt, de behandelingsprocedure, het slagingspercentage, de kosten. Over de oorzaak heeft hij ook een theorie: het kwam doordat ze in Třebíč hadden gewoond, te dicht bij de kernreactor in Dukovany, waar Jaroslav als ingenieur werkte.

Dat had diepe indruk gemaakt, vertelde buurman Procházka toen hij met zijn vrouw langskwam om kennis te maken, een paar maanden daarvoor. Het stel speelde een potje tennis met hun zoon als bal. Aan een kant van het net stond een goedmoedige beer, aan de andere kant een vermoeide gans.

‘Pavel heeft grote bewondering voor ingenieurs.’

‘Hij durfde niet mee.’

‘Pavel is dol op technologie.’

‘Hij heeft moeite met nieuwe dingen.’

‘Pavel had een nauwe band met mevrouw Krejzlová, de vorige bewoonster.’

‘Hij is bang voor uw huis. Iedereen sterft daar, zegt hij.’

‘Pavel maakte thee en soep voor mevrouw Krejzlová. Ze hebben samen nog een puzzel afgemaakt de dag voordat ze stierf.’

‘Hij wil hier niet over de vloer komen.’

‘Pavel heeft als dank een kleine erfenis ontvangen van haar familie. Die beheer ik voor hem.’

‘Hij is kwetsbaar, een kind.’

‘Weet u wat Pavel als eerste kocht?’

‘Hij haalt overal tijdschriften vandaan.’

‘Een tweedehandscomputer!’ riep de buurman. ‘Pavel is best slim, hoor. Hij weet inmiddels hoe je alles naar het Tsjechisch kunt vertalen. En hij leert steeds meer woorden in het Duits en Engels.’

‘Hij praat soms een beetje vreemd.’

‘Pavel is niet gek. Hij is speciaal.’

Zo kwam Jaroslav in korte tijd veel te weten over Pavel. Dat hij drieëntwintig was, dat hij leed aan een soort autisme, dat er geen geschikte school was geweest, dat hij zes of zeven privéleraren had versleten, dat hij vaak over straat doolde, dat hij ’s nachts vele uren in zijn werk-kamertje op zolder doorbracht, dat er steeds meer was dat zijn ouders niet wisten. Zoveel werd duidelijk toen Pavel voor het eerst aanklopte om advies te vragen over de Rotalitnev.

Toen Jaroslav opendeed, sprong de jongen naar achteren en wreef

heel hard en snel met beide handen door zijn bloempotkapsel, alsof hij zichzelf van een luizenplaag wilde ontdoen. Toen fluisterde hij: 'Stop! Stop! Ik durf dit. Ik durf dit. Vragen! Nu vragen!'

'Wat wil je vragen, Pavel?' lachte Jaroslav.

'U bent ingenieur, zegt papa. Klopt dat?'

'Dat klopt inderdaad,' zei Jaroslav.

Pavel leek door zijn knieën te willen zakken. Op zijn gezicht verscheen een gelukzalige blik van bewondering, die Jaroslav zowel hartverwarmend als angstaanjagend vond, alsof hij per ongeluk voor heilige werd aangezien en niet bij machte zou zijn om deze vergissing recht te zetten.

'U kunt mij helpen,' zei Pavel opgelucht. 'Ik moet een Rotalitnev bouwen.'

'Een wat?' vroeg Jaroslav.

'Een omgekeerde ventilator. Een noodstroomaggregaat. Zeg ik het goed zo: noodstroomaggregaat? De molens heb ik al. Vijftien. Verschillende weliswaar, maar toch. Die heb ik omgekeerd, maar er komt geen stroom uit.'

Gefascineerd door de overtuiging waarmee Pavel zijn verhaal deed was Jaroslav hem naar zijn zolderkamer gevolgd. Bij de deur moest hij zich even omdraaien zodat Pavel een 'geheime code kon doorseinen'. Jaroslav moest ook beloven dat hij niemand zou vertellen wat hij zou aantreffen. Dat deed hij plechtig en trad toen binnen in een verbijsterend universum waarin een onnavolgbare geest alles met alles leek te willen verbinden. De muren en het schuine dak waren beplakt met foto's die Pavel uit tijdschriften had gescheurd en in collages had gegroepeerd. Zo was er een 'raam' van ongeveer één bij twee meter dat volledig beplakt was met verscheurde foto's van vuur. Op deze papieren hellepoort had Pavel teksten geplakt, die bestonden uit letters die hij uit krantenkoppen had geknipt, waardoor er een hersen-tartend losgeldbriefje ontstond:

Het Pad Der Magnetisch Logoïsme
Poort Naar De Brandende Grond
Van de Derde en Vierde Hiërarchie
Gedreven Door Gemini en Hitteritme
DOEL! Stromende Snelwijsheid in Lichtbewustzijn!

Naarmate hij langer naar de collages keek ontwaarde Jaroslav steeds meer ‘poorten’, die bestonden uit snippers bomen en planten die in rijke schakeringen groen in elkaar overgroeiden; rivieren, water-vallen, gladgetrokken zeeën en woeste golven die over elkaar heen buitelden; dieren, draken en andere mythische beesten die elkaar verdrongen; mensengezichten van allerlei kleuren, die lachend, hui-lend, gillend en starend in een krankzinnige groepsfoto bijeen waren geplakt. En steeds weer werden de poorten geduid met hermetische teksten waar Jaroslav geen raad mee wist.

‘U mag niet te lang kijken, ingenieur Formánek,’ zei Pavel.

‘Waarom niet?’ vroeg Jaroslav.

‘Kijk,’ zei Pavel en hij zette het zolderraam open. ‘Dit is mijn nood-stroomaggregaat.’

In de goot stonden vijftien oude tafelventilatoren met hun voeten in het regenwater. Er liepen witte snoeren door het water naar een gat in de muur onder het raam. Binnen lagen de snoeren alsook een dik touw samengebonden op de vloer. De koperen eindjes van alle blauwe en bruine draadjes waren met kroonsteentjes aan elkaar verbonden.

‘Deze moet branden,’ zei Pavel, wijzend op een houten constructie waarop een gloeilamp met fitting was gemonteerd.

‘Waarom gebruik je niet gewoon het stopcontact?’ vroeg Jaroslav.

‘Vijftien – dat moet toch voldoende zijn,’ zei Pavel.

‘Wat wil je precies?’

‘Het luik moet zelfredzaam kunnen openen.’

‘Welk luik?’

‘De Brandende Grond. Kijk.’

Pavel rolde een tekening open op zijn werktafel. Daarop stond een simpele schets van de zolderkamer en het schuine dak, waarop de openstaande koepel van een straaljager leek te zijn gemonteerd.

‘En dat wil je op het dak monteren?’ vroeg Jaroslav.

‘Het luik moet zelfredzaam openen. Dat is het hoofdattribuut van het Eerste Pad van Sirius: Zelfredzaamheid. Dat wil zeggen: op eigen kracht, anders ontstaan er afwijkingen in de ritme-warmte-energie-constellatie.’

‘Is dat een straaljagerkoepel?’ vroeg Jaroslav.

‘Kijk,’ zei Pavel en hij liep naar een hoek van de zolder, waar een nijlpaard onder een zeil leek te slapen. Hij kneep twee stevige klemmen los, tilde het zeil op en begon te ratelen als een telex:

‘Mikojan-Goerevitsj-25... Dat is een straaljager. Mensen schrijven vaak MIG, met alles in hoofdletters, maar dat klopt niet. Het is grote M, kleine i, grote G, want de M en de i zijn de eerste letters van Mikojan, en de G is van Goerevitsj... Mach 3,2 haalt-ie in duikvlucht... Dat is om en nabij de 3.600 kilometer per uur. Dat is ontzettend snel, maar ons lichtschip is nog veel sneller... Dit is doorzichtig acryl en aluminium... Je komt er niet doorheen met een hamer. Probeer maar. De plofscharnieren zaten er niet bij, maar ik heb hier een elektromotor van een fabriekshek. Daar wip je ’m zo mee open.’

61

‘Heb jij dat erop geplakt?’ vroeg Jaroslav, wijzend op de knipselcollage op de binnenzijde van de straaljagerkoepel.

‘Kijk,’ zei Pavel en hij maakte de koepel open. De binnenkant was bedekt met een collage van verscheurde vuurprenten. Hij liet de koepel met een dreun vallen en liep naar de vuurpoort bij het schuine dak. ‘Hier moet hij komen. Vuur bij vuur! Kosmische camouflage!’

‘Maar de buitenkant blijf je zien,’ zei Jaroslav.

‘Wat is de kleur van het dak?’ riep Pavel.

‘Dakpan-oranje?’ probeerde Jaroslav.

‘Heb ik! Daar!’ riep Pavel en hij wees naar een pot verf. ‘U bent zo slim, ingenieur Formánek, zo slim! U mag me helpen. Deze elektromotor komt later bij dat peertje! Dat mag u doen!’

‘Weet je het zeker?’ lachte Jaroslav.

‘Ja!’ riep Pavel. ‘Ik vertrouw op uw gezag. U krijgt van mij de code en uw eigen sleutelbos. Dan kunt u komen wanneer u wilt!’

Ze spraken af dat Jaroslav zijn technische vernuft zou bijdragen en dat Pavel in ruil daarvoor beneden een oogje in het zeil zou houden, als Iveta alleen was. Daarna waren ze meteen naar het appartement gelopen zodat Pavel kennis kon maken met de buurvrouw. Terwijl ze de trap afdaalden werd Jaroslav achtervolgd door een storm vragen van Pavel, die zich probeerde voor te bereiden op de ontmoeting. ‘Ze ligt dus de hele dag op bed? Als een koningin? Maar ze is ziek? Hoe ziet ze eruit? Is ze liefelijk? Moet ze niet plassen en poepen? Eet ze gewoon eten? Wat drinkt ze het liefst? Drinkt ze thee? Ik kan thee maken, en soep. Heeft ze wel eens Coca-Cola gedronken? Dat is lekker, maar heel slecht voor je tanden. Heeft ze nog wel tanden?’

Bij de voordeur viel hij stil. ‘Ik durf dit,’ zei hij weer zachtjes tegen zichzelf. ‘Ik durf dit.’

Jaroslav fluisterde dat ze zachtjes naar binnen moesten gaan omdat Iveta misschien al sliep. Pavel knikte langzaam met grote knipperende kinderogen, alsof hij uitleg kreeg over het protocol voor een bezoek aan de kerstman. Samen slopen ze door de gang naar de slaapkamer. Iveta lag te lezen en hoorde hen aankomen. Wat volgde was een van de meest wonderbaarlijkste ontmoetingen die Jaroslav ooit had meegemaakt. Later zou hij er nog vaak aan terugdenken om de weemoed te verdrijven.

‘U bent het,’ zei Pavel zachtjes. Hij bleef aan het voeteneinde staan, durfde niet dichterbij te komen.

Iveta glimlachte, legde haar boek neer, keek Jaroslav lachend aan en antwoordde toen zonder enige bevreemding over deze ongewone opening: ‘Ja, ik ben het, Iveta.’

‘U bent de liefde,’ vervolgde Pavel.

‘Ik hoop van wel,’ lachte ze.

‘U bent de koningin van ingenieur Formánek.’

‘Is dat zo?’ zei ze en keek Jaroslav lachend aan.

‘Maar u gaat dood.’

‘Ja,’ antwoordde Iveta. ‘Maar dat gaan we allemaal. En ik leef nu nog.’

‘Dan gaat u verder,’ zei Pavel.

‘Ja, waarschijnlijk wel,’ lachte Iveta.

‘Ik ga voor u zorgen,’ zei Pavel. ‘Dat mag van ingenieur Formánek.’

‘Dat lijkt me fijn.’

‘Alleen als ik de deur uit ben,’ voegde Jaroslav snel toe.

‘Ik voel u zoeken,’ zei Pavel.

‘Zoeken?’ zei Iveta.

‘Ik kan u helpen zoeken naar het juiste pad. Ik voel u zoeken.’

‘O, graag,’ zei Iveta. ‘Ik ben heel slecht in zoeken, toch, Jaroslav?’

‘Ja, dat is wel een beetje waar,’ lachte Jaroslav.

‘Ik ben heel goed in zoeken,’ riep Pavel. ‘Ik vind altijd alles. Ik weet waar alles is!’

‘Dat lijkt me heel handig,’ zei Iveta.

‘Zullen we kijken of het te horen is als je op de muur klopt met je stok?’ zei Jaroslav.

‘U ziet eruit als een heel mooi vogeltje,’ zei Pavel.

‘Wat lief dat je dat zegt,’ zei Iveta.

‘Een ziek en mager vogeltje,’ zei Pavel.

‘Kom mee,’ lachte Jaroslav. ‘We gaan even luisteren.’

‘Ik kom terug om voor u te zorgen, Iveta, vogelkoningin,’ zei Pavel, maar hij deinsde terug voor Iveta’s uitgestoken hand. ‘Nee, ik mag u niet aanraken, want dan wordt u misschien uit uw nest gestoten. Dat wil ik niet.’

63

‘Je hebt gelijk,’ lachte Iveta. ‘Dat zou heel vervelend zijn.’

‘Ik ga nu met ingenieur Formánek mee, maar ik weet zeker dat ik u hoor, want ik luister niet met mijn oren. Dat zei mevrouw Krejzlová altijd: jij luistert niet, maar hoort alles. Zij is hier ook doodgegaan. Maar jou ga ik redden.’

Lees verder op revisor.nl

(Uit de roman *Van kleine helden*, die in mei 2017 verschijnt bij Nijgh & Van Ditmar.)